

ნარჩენების მართვა, როგორც მწვანე ეკონომიკის განვითარების წინაპირობა საქართველოში

ელენე კობახიძე

დოქტორი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Elene.kobakhidze@tsu.ge

doi.org/10.52340/eab.2026.18.01.05.

ნაშრომი მიზნად ისახავს საქართველოში ნაჩენების მართვის სისტემის თანამედროვე მდგომარეობის შეფასებას მწვანე ეკონომიკის განვითარების კონტექსტით და მისი მნიშვნელობის ანალიზს მდგრადი განვითარების მიზნებთან მიმართებით. შესავალში განხილულია ნაჩენების მართვის ეკოლოგიური და ეკონომიკური განზომილებები, მათი კავშირი ჰესების ხაზინადრის გამოყენებასთან, ციკლურადი ეკონომიკის პრინციპებსა და ინსტიტუციური მექანიზმების პოვნასთან. წარმოდგენილია ნაჩენების მართვის კოდექსისა და ეროვნული სტრატეგიის როლი სისტემის სამართლებრივ და ორგანიზაციულ განვითარებაში.

კვლევა ეფუძნება ჩაღწერითი მეთოდის და განხილვითი სტრუქტურული-ბუნი კითხვების გამოყენებით. გამოკითხვაში მონაწილეობდა 1167 ჰესპონ-დენტი საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან. მონაცემები დამუშავდა აღწე-რითი სტატისტიკის საფუძველზე და გაანალიზდა პოტენციური განაწილების გამოყენებით. ემპირიული ნაწილი მოიცავს მოსახლეობის ინფორმაციულ-ობის, დამოკიდებულებებისა და ქცევითი პრაქტიკის შეფასებას, ასევე, სეპარა-ციის პოტენციალს ძირითადი ბაზრების ინტეგრაციის მიხედვით.

შედეგები აჩვენებს, რომ მწვანე ეკონომიკის შესახებ ცნობიერება შედა-რებით მაღალია, თუმცა, სამართლებრივი და სტრატეგიული დოკუმენტების ცნო-ბადობა კვლავ შეზღუდულია. გამოვლინდა ინფრასტრუქტურული, საინფორმაციო და მოტივაციური ფაქტორები, რომლებიც აწვდიან ნაჩენების სეპარაციის პრაქ-ტიკის მასშტაბურ განხორციელებას. დასკვნის მიხედვით, ნაჩენების ეფექტიანი მართვა წარმოადგენს როგორც გაუმჯობესებული უსაფრთხოების, ასევე, ეკო-ნომიკური მდგრადობისა და მწვანე ტრანსფორმაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წინაპირობას.

საკვანძო სიტყვები: მწვანე ეკონომიკა, წიგნი ეკონომიკა, ნაჩენების მართვა, გაუმჯობესებული ცნობიერება; ეკონომიკური განვითარება.

შესავალი

თანამედროვე მსოფლიოში მდგრადი განვითარების საკითხები სულ უფრო მეტად უკავშირდება ეკონომიკური ზრდის, გარემოს დაცვისა და სოციალური კეთილდღეობის ურთიერთდამოკიდებულებას. ამ კონტექსტით განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მწვანე ეკონომიკის კონცეფცია, რაც ეკონომიკური განვითარების ისეთ მოდელს წარმოადგენს, რომელიც ეფუძნება ბუნებრივი რესურსების ეფექტიან გამოყენებას, გარემოზე ნეგატიური ზემოქმედების შემცირებას და გრძელვადიან მდგრადობას. მწვანე და წრიული ეკონომიკა განიხილება, როგორც მდგრადი განვითარების სტრატეგიული საფუძველი, რომელიც უზრუნველყოფს რესურსების ეფექტიან გამოყენებასა და ბუნებრივი კაპიტალის შენარჩუნებას (Abesadze, 2024). მწვანე ეკონომიკის ერთ-ერთ საკვანძო მიმართულებად ნარჩენების მართვა განიხილება, რადგან ის პირდაპირ ზემოქმედებს, როგორც ეკოლოგიურ უსაფრთხოებაზე, ასევე, ეკონომიკურ ეფექტიანობასა და რესურსების ხელახალ გამოყენებაზე.

საქართველოსთვის ნარჩენების მართვის საკითხი განსაკუთრებულად აქტუალურია ევროკავშირთან დაახლოებისა და გარემოსდაცვითი სტანდარტების ჰარმონიზაციის პროცესის პირობებში. მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში შემუშავებულია შესაბამისი საკანონმდებლო და სტრატეგიული ჩარჩოები, პრაქტიკაში კვლავ იკვეთება რიგი პრობლემა, რაც დაკავშირებულია როგორც ინფრასტრუქტურულ დეფიციტთან, ასევე, მოსახლეობის ცნობიერებისა და ჩართულობის დაბალ დონესთან. აღნიშნული გარემოება ქმნის საჭიროებას ნარჩენების მართვის საკითხი გაანალიზდეს არამხოლოდ გარემოსდაცვით, არამედ ეკონომიკური განვითარების ჭრილშიც.

წინამდებარე კვლევის მიზანია საქართველოში მწვანე ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობისა და პერსპექტივების შეფასება ნარჩენების მართვის კონტექსტით, განსაკუთრებული აქცენტით მოსახლეობის ინფორმირებულობაზე, ქცევით პრაქტიკებსა და ეკონომიკურ აღქმებზე. კვლევის ამოცანაა გამოავლინოს, რამდენად არის საზოგადოება ჩართული ნარჩენების სეპარაციისა და გადამუშავების პროცესებში, როგორ აფასებს არსებული სისტემის ეფექტიანობას და რა ბარიერები აფერხებს მისი განვითარების პროცესს.

კვლევის ობიექტს წარმოადგენს საქართველოს მოსახლეობა, ხოლო კვლევის საგანს – ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ცნობიერება, ქცევითი ტენდენციები და მისი კავშირი მწვანე ეკონომიკის განვითარების პროცესთან.

კვლევა ეფუძნება რაოდენობრივ მეთოდს და განხორციელებულია ონლაინ გამოკითხვის ფორმით, რომლის ფარგლებშიც გამოკითხულია 1167 რეს-

პონდენტი. მიღებული მონაცემები დამუშავებულია სტატისტიკური და პროცენტული ანალიზის მეთოდების გამოყენებით.

ნაშრომი სტრუქტურულად მოიცავს თეორიულ ნაწილს, რომელშიც განხილულია მწვანე ეკონომიკისა და ნარჩენების მართვის ძირითადი კონცეპტუალური მიდგომები; ემპირიულ ნაწილს, რომელიც ეფუძნება ჩატარებული კვლევის შედეგების ანალიზს; და დასკვნას, სადაც წარმოდგენილია კვლევის ძირითადი მიგნებები და განსაზღვრულია ნარჩენების მართვის სისტემის გაუმჯობესებისა და მისი ეკონომიკურ განვითარებასთან ინტეგრაციის ძირითადი მიმართულებები.

წინამდებარე ნაშრომის სამეცნიერო მიგნებაა ის, რომ საქართველოში ერთიანად ხდება მოსახლეობის ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ცნობიერების, ქცევითი პრაქტიკისა და ეკონომიკური აღქმის ემპირიული ანალიზი მწვანე ეკონომიკის კონტექსტით. კვლევა ეფუძნება ფართომასშტაბიან რაოდენობრივ მონაცემებს, რაც უზრუნველყოფს მიღებული შედეგების სანდოობასა და მათი განზოგადების შესაძლებლობას. ნაშრომში გამოვლენილია განსხვავება ინფორმირებულობასა და რეალურ ქცევებს შორის, რაც მიუთითებს, რომ ნარჩენების მართვის ეფექტიანობა დამოკიდებულია არამხოლოდ ცოდნაზე, არამედ ინფრასტრუქტურულ და ეკონომიკურ პირობებზე.

მწვანე ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა და ნარჩენების მართვის სისტემა საქართველოში

საქართველოში მწვანე ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე ეტაპი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ნარჩენების მართვის რეფორმებთან, ვინაიდან ქვეყნის სტრატეგიული ხედვა თანხვედრილია ევროკავშირის გარემოსდაცვით სტანდარტებსა და მდგრადი განვითარების მიზნებთან (UN, 2020). ნარჩენების მართვა წარმოადგენს მწვანე ეკონომიკის ერთ-ერთ საკვანძო მიმართულებას, რადგან ის გავლენას ახდენს რესურსების ეფექტიან გამოყენებასა და ეკონომიკური ზრდის მდგრადობაზე.

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების სტრატეგია - 2021-2025წწ. ხაზს უსვამს მწვანე ინოვაციებისა და რესურსების ეფექტიანობის მნიშვნელობას (Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia, 2021). ამასთან, SDG 12-ის მიღწევა განსაზღვრულია როგორც ეროვნული პრიორიტეტი, რაც მოიცავს პასუხისმგებელ მოხმარებასა და ნარჩენების შემცირებას (UN, 2020).

თანამედროვე შეფასებები აჩვენებს, რომ მდგომარეობა კვლავ გამომწვევებით ხასიათდება. SWITCH to Green-ის (2024) მონაცემებით, საქართველოში ყოველწლიურად წარმოიქმნება დაახლოებით 900,000 ტონა მუნიციპალუ-

რი ნარჩენი, რისი უმეტესობა ნაგავსაყრელებზე განთავსდება. ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვით, 2024 წელს გენერირდა 1184 ათასი ტონა მუნიციპალური ნარჩენი, ხოლო მისი მოცულობა საშუალოდ წლიურად 4.9%-ით იზრდება (GeoStat, 2025). რეგიონულ დონეზე სეპარირებული შეგროვების სისტემები კვლავ შეზღუდულად არის განვითარებული.

ნარჩენების მართვის სფეროში საკვანძო სამართლებრივ დოკუმენტს წარმოადგენს „ნარჩენების მართვის კოდექსი“ (Government of Georgia, 2015), რომლის საფუძველზეც შემუშავდა ეროვნული სტრატეგია 2016-2030 წლებისთვის. აღნიშნული სტრატეგია ეფუძნება ევროკავშირის ნარჩენების ჩარჩო დირექტივას (Directive 2008/98/EC) და მიზნად ისახავს სისტემის ეტაპობრივ ჰარმონიზაციას ევროპულ სტანდარტებთან (REC Caucasus, 2022).

მიუხედავად საკანონმდებლო პროგრესისა, გადამუშავების დაბალი მაჩვენებელი, ინფრასტრუქტურული დეფიციტი და საზოგადოების შეზღუდული ჩართულობა, კვლავ სისტემურ პრობლემებად რჩება (SWITCH to Green, 2024; GIZ, 2024). ნარჩენების მართვის სფერო ეკონომიკური თვალსაზრისით, შეიძლება განვიხილოთ, როგორც საერთო რესურსების გამოყენების პრობლემა, სადაც ინდივიდუალური ქცევები კოლექტიურ გარემოსდაცვით შედეგებს განაპირობებს. რესურსების არაეფექტიანი გამოყენება და ინსტიტუციური მექანიზმების არასათანადო ფუნქციონირება ზრდის საზოგადოებრივ დანაკარგებს და ამცირებს სისტემის ეფექტიანობას (Kharaisvili, 2019). შესაბამისად, ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება საჭიროებს არამხოლოდ ტექნიკური ინფრასტრუქტურის განვითარებას, არამედ, ეფექტიანი ეკონომიკური სტიმულებისა და მარეგულირებელი ჩარჩოს გაძლიერებასაც.

აღნიშნული გარემოებები განაპირობებს ნარჩენების მართვის სოციალური და ქცევითი ასპექტების ემპირიული შეფასების აუცილებლობას.

რესპონდენტთა ასაკობრივი, სქესობრივი და რეგიონული სტრუქტურის ანალიზი

დემოგრაფიული მახასიათებლები მნიშვნელოვან საფუძველს ქმნის კვლევის შედეგების ინტერპრეტაციისთვის, ვინაიდან ასაკი და სქესი გავლენას ახდენს გარემოსდაცვით ცნობიერებასა და ქცევით პრაქტიკაზე.

ასაკობრივი განაწილების მიხედვით, რესპონდენტების 62.6% მიეკუთვნება 18-24 წლის ჯგუფს, რაც მიუთითებს ახალგაზრდების დომინირებაზე შერჩევაში. 25-34 წლის კატეგორია შეადგენს 10.5%-ს, ხოლო 35-44, 45-54 და 55-64 წლის ჯგუფები წარმოდგენილია შესაბამისად 8.4%, 7.2% და 7.9%-ით. 65 წელს გადაცილებული რესპონდენტები შეადგენენ 3.4%-ს. ახალგაზრდების მაღალი წილი ნაწილობრივ აიხსნება კვლევის ონლაინ ფორმატით და შედეგების ანალიზისას საჭიროებს შესაბამისი კონტექსტის გათვალისწინებას.

სქესობრივი განაწილების მიხედვით, რესპონდენტთა 61.7% ქალია, ხოლო 38.3% მამაკაცი. ორივე სქესის წარმომადგენლობა იძლევა შესაძლებლობას შეფასდეს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ცნობიერება და ქცევითი პრაქტიკა დემოგრაფიული ჭრილის გათვალისწინებით.

აღნიშნული დემოგრაფიული სტრუქტურა ქმნის საფუძველს შემდგომი ანალიზისთვის, რომელიც შეეხება მოსახლეობის ცნობიერებას, ქცევით პრაქტიკებსა და დამოკიდებულებებს ნარჩენების მართვის სისტემის მიმართ.

რეგიონული განაწილება ასევე მნიშვნელოვანია, ვინაიდან რეგიონული ეკონომიკური და ინფრასტრუქტურული პირობები გავლენას ახდენს გარემოსდაცვით ქცევებზე.

კვლევის შედეგების მიხედვით, რესპონდენტთა 37.4% ცხოვრობს თბილისში, რაც დედაქალაქის დემოგრაფიულ და ეკონომიკურ მნიშვნელობას ასახავს. ურბანიზაციის მაღალი დონე და მუნიციპალური სერვისების შედარებით უკეთესი ხელმისაწვდომობა ქმნის გარემოს, სადაც ნარჩენების მართვის ელემენტები უფრო აქტიურად ფუნქციონირებს.

ეკონომიკურად აქტიური რეგიონებიდან მნიშვნელოვანი წილი ფიქსირდება რაჭადლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში (10.5%), აჭარაში (9.1%), იმერეთში (9%), ქვემო ქართლში (8.9%) და სამეგრელო-ზემო სვანეთში (8.7%). კახეთის წილი შეადგენს 6.6%-ს, გურიის – 3%, შიდა ქართლის – 2.3%, სამცხე-ჯავახეთის 2.3% და მცხეთა-მთიანეთის – 2.1%, ე.ი. ბოლო 5 რეგიონის მონაწილეობა შედარებით დაბალია.

მთლიანობაში, რეგიონული განაწილება ადასტურებს, რომ მწვანე ეკონომიკის მხარდაჭერის დონე და ნარჩენების მართვის პრაქტიკა მნიშვნელოვნად არის დაკავშირებული რეგიონულ ეკონომიკურ და ინფრასტრუქტურულ გარემოსთან, რაც შედეგების ინტერპრეტაციისას აუცილებელ კონტექსტს ქმნის.

გამოკითხულთა ინფორმირებულობა მწვანე ეკონომიკის შესახებ

გამოკითხვის შედეგების მიხედვით, რესპონდენტთა 67% აცხადებს, რომ ფლობს ინფორმაციას „მწვანე ეკონომიკის“ შესახებ, ხოლო 33% აღნიშნავს, რომ არ იცნობს აღნიშნულ ტერმინს. აღნიშნული განაწილება მიუთითებს, რომ მოსახლეობის უმრავლესობას აქვს ზოგადი წარმოდგენა თანამედროვე გარემოსდაცვით-ეკონომიკური მიდგომების შესახებ, თუმცა, ინფორმირებულობა ჯერ კიდევ არ არის უნივერსალური.

ინფორმირებულობის შედარებით მაღალი მაჩვენებელი შეიძლება აიხსნას ეკოლოგიური საკითხებისადმი გაზრდილი საზოგადოებრივი ინტერე-

სითა და ინფორმაციის ციფრულ პლატფორმებზე ხელმისაწვდომობით. ამავ დროს, რესპონდენტთა მესამედის ინფორმაციული დეფიციტი მიუთითებს გარემოსდაცვითი განათლებისა და მიზნობრივი საინფორმაციო პოლიტიკის გაძლიერების აუცილებლობაზე.

მიღებული შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოში არსებობს საფუძველი მწვანე ეკონომიკის მხარდაჭერის გასაძლიერებლად, თუმცა, მისი ეფექტიანი დანერგვა საჭიროებს ცნობიერების თანაბარ გავრცელებას სხვადასხვა სოციალურ და რეგიონულ ჯგუფს შორის.

ნარჩენების მართვის კოდექსის შესახებ ცნობიერება

კვლევის შედეგების მიხედვით, რესპონდენტთა 36.8% აცხადებს, რომ ინფორმირებულია „ნარჩენების მართვის კოდექსის“ შესახებ, ხოლო 63.2% აღნიშნავს, რომ აღნიშნულ დოკუმენტს არ იცნობს. მიღებული მონაცემები მიუთითებს, რომ ქვეყნის გარემოსდაცვითი რეგულაციების ერთ-ერთი ძირითადი სამართლებრივი ჩარჩოს ცნობადობა ფართო საზოგადოებაში კვლავ დაბალია.

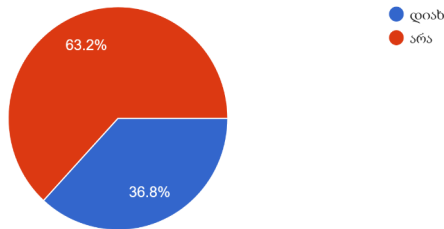
ნარჩენების მართვის კოდექსი განსაზღვრავს ნარჩენების სეპარაციის, შეგროვების, ტრანსპორტირების, გადამუშავებისა და განთავსების ძირითად პრინციპებს და წარმოადგენს რესურსების ეფექტიანი გამოყენებისა და მწვანე ეკონომიკის მიმართულებით ტრანსფორმაციის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს. ნარჩენების მართვა ერთდროულად ეკოლოგიურ და ეკონომიკურ განზომილებას მოიცავს. ეკოლოგიური თვალსაზრისით ის დაკავშირებულია გარემოს დაბინძურების შემცირებასთან, ხოლო ეკონომიკური თვალსაზრისით ნარჩენების, როგორც რესურსის, ხელახალ გამოყენებასა და წრიული ეკონომიკის განვითარებასთან. ნარჩენების ეფექტიანი მართვა წარმოადგენს ცირკულარული ეკონომიკის საფუძველს, ვინაიდან მისი მიზანია არამხოლოდ ზრდა, არამედ ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნება და მისი რაციონალური გამოყენება (Abesadze & Kuratashvili, 2024).

შესაბამისად, კოდექსის შესახებ მოსახლეობის ინფორმირებულობა წარმოადგენს ნარჩენების მართვის სისტემის ეფექტიანი ფუნქციონირების ერთ-ერთ აუცილებელ წინაპირობას. ინფორმირებულობის დაბალი მაჩვენებელი მიუთითებს საჯარო კომუნიკაციის, გარემოსდაცვითი განათლებისა და მოქალაქეთა ჩართულობის გაძლიერების საჭიროებაზე. მიღებული შედეგები ადასტურებს, რომ ნარჩენების მართვის კოდექსის ცნობიერების ამაღლება მნიშვნელოვანია, როგორც სეპარაციის კულტურის განვითარების, ასევე, მწვანე ეკონომიკის პრინციპების პრაქტიკაში რეალიზებისთვის.

ნარჩენების მართვის კოდექსის ცნობადობა (%)

გრაფიკი 1.

იცნობთ თუ არა „ნარჩენების მართვის კოდექსს“
1,167 responses

წყარო: აგებულია ავტოჩის მიერ, ჰაოგენობიური კვლევის მონაცემების საფუძველზე

ნარჩენების სეპარაციის პრაქტიკა შინ

საყოფაცხოვრებო სივრცეში ნარჩენების სეპარაციის პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ აღნიშნული ქცევა საქართველოში ნაწილობრივ არის გავრცელებული, ე.ი. ჯერ კიდევ არ არის სისტემურად ჩამოყალიბებული. რესპონდენტთა 12.1% აცხადებს, რომ ნარჩენებს ყოველთვის ახარისხებს, ხოლო 18.2% ხშირად, რაც ეკოლოგიურად პასუხისმგებელი ქცევის შედარებით სტაბილურ სეგმენტზე მიუთითებს.

ყველაზე დიდი ჯგუფი (33.4%) ნარჩენებს მხოლოდ ზოგჯერ ახარისხებს, რაც არასტაბილურ ქცევით მოდელზე მიუთითებს და სავარაუდოდ, დამოკიდებულია ინფრასტრუქტურის ხელმისაწვდომობასა და ინდივიდუალურ მოტივაციაზე. ამასთან, 22.9% ნარჩენებს იშვიათად ახარისხებს, ხოლო 13.5% საერთოდ არ ახორციელებს სეპარაციას, რაც აჩვენებს, რომ მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი ამ პროცესში არ არის ჩართული.

მიღებული შედეგები ცხადყოფს, რომ მიუხედავად ცნობიერების გარკვეული დონისა, სეპარაციული ქცევა ჯერ კიდევ არ არის ფართოდ და თანმიმდევრულად დამკვიდრებული. აღნიშნული გარემოება მიუთითებს, რომ ცნობიერების ზრდა ავტომატურად არ გარდაიქმნება ქცევით პრაქტიკად, რაც შემდგომში აუცილებელს ხდის იმ ბარიერების ანალიზს, რაც ხელს უშლის ნარჩენების სეპარაციის სისტემურ განხორციელებას.

ნარჩენების სეპარაციის მთავარი ბარიერები

გამოკითხულთა პასუხები ცხადყოფს, რომ ნარჩენების სეპარაციის პრაქტიკას საქართველოში მრავალფაქტორიანი ბარიერი აფერხებს, რაც მოი-

ცავს როგორც ინფრასტრუქტურულ, ასევე, ინდივიდუალურ და საინფორმაციო პრობლემებს.

ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესში ბარიერები, როგორც ფინანსურ, სტრუქტურულ, ოპერაციულ, ასევე, დამოკიდებულებით და ტექნოლოგიურ ფაქტორებს მოიცავს, ხოლო სისტემური ცვლილებები საჭიროებს როგორც ინსტიტუციურ, ასევე, ინფრასტრუქტურულ გაძლიერებას (Kakulia & Tkemaladze, 2024). აღნიშნული თეორიული ხედვა წარმოდგენილია კვლევის ემპირიულ შედეგებთან თანხვედრაში.

კვლევის შედეგების მიხედვით, სეპარაციის არგანხორციელების მთავარ მიზეზად რესპონდენტთა 38.6% ინფრასტრუქტურის ნაკლებობას ასახელებს (451 ადამიანი). ეს მიანიშნებს იმაზე, რომ მოქალაქეთა მნიშვნელოვანი ნაწილი არ ფლობს სეპარაციისთვის საჭირო მინიმალურ პირობებს - შესაბამის კონტეინერებსა და ხელმისაწვდომ სერვისებს. აღნიშნული გარემოება ადასტურებს, რომ ქცევითი ცვლილება შეუძლებელია ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფის გარეშე.

მეორე ყველაზე გავრცელებული მიზეზია დროის არქონა (31.3%; 365 რესპონდენტი), რაც სეპარაციის პროცესის დამატებით შრომატევად ქმედებად აღქმას ასახავს. ეს მიუთითებს, რომ სეპარაციის სისტემა მოქალაქისთვის მაქსიმალურად მარტივი და ხელმისაწვდომი უნდა იყოს, რათა ის ყოველდღიურ რუტინაში ორგანულად ინტეგრირდეს.

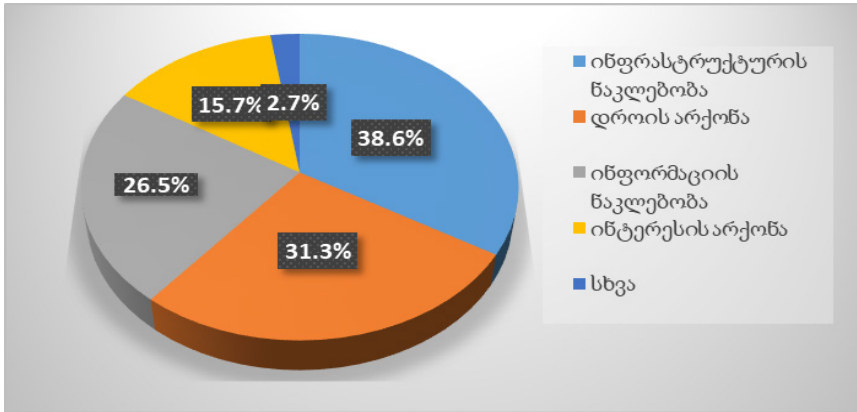
ინფორმაციის ნაკლებობას ასახელებს 26.5% (309 რესპონდენტი), რაც გარემოსდაცვითი განათლებისა და საჯარო კომუნიკაციის გაუმჯობესების საჭიროებაზე მიუთითებს. ცნობიერების დეფიციტი პირდაპირ აისახება ქცევაზე და აფერხებს სეპარაციის კულტურის ჩამოყალიბებას.

ინტერესის არქონა დაფიქსირდა 15.7%-ში (183 ადამიანი), რაც მოტივაციის პრობლემაზე მიუთითებს და ასახავს იმ დამოკიდებულებას, რომლის მიხედვითაც ინდივიდუალური ქმედება სისტემურ შედეგს ვერ იწვევს. „სხვა“ მიზეზები (2.7%) შედარებით მცირე წილს წარმოადგენს და მოიცავს ინდივიდუალურ გარემოებებს.

ამრიგად, მონაცემები ცხადყოფს, რომ სეპარაციის დაბალი პრაქტიკა საქართველოში, პირველ რიგში, ინფრასტრუქტურული და სისტემური ფაქტორებით არის განპირობებული, ხოლო ინდივიდუალური მოტივაცია და ცნობიერება – მეორად, თუმცა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. შესაბამისად, ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება საჭიროებს როგორც სერვისების გაფართოებას, ასევე, განათლებისა და მოტივაციის მექანიზმების გაძლიერებას, რაც პირდაპირ უკავშირდება მწვანე ეკონომიკის განვითარების სტრატეგიულ მიზნებს.

ნარჩენების სეპარაციის მთავარი ბარიერები საქართველოში (%)

გრაფიკი 2.

წყარო: აგებულია ავტოხის მიეხ, ხაოღენობიივი კვლევის მონაცემების საფუძველზე

ბოლო 6 თვის განმავლობაში ნარჩენების გადამუშავების პრაქტიკა

კითხვაზე – „ბოლო 6 თვეში გადაგიგდიათ თუ არა რაიმე გადამუშავების კონტეინერში?“ – მიღებული პასუხები მიუთითებს, რომ მოსახლეობა პრაქტიკული ჩართულობის მიხედვით, თითქმის თანაბრად არის განაწილებული: 49.5% აცხადებს, რომ გადაუგდია ნარჩენი გადამუშავების კონტეინერში, ხოლო 50.5% აღნიშნავს, რომ აღნიშნული ქმედება არ განუხორციელებია.

აღნიშნული შედეგი აჩვენებს, რომ გადამუშავების პრაქტიკა საქართველოში გარდამავალ ეტაპზეა – მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი უკვე ჩართულია პროცესში, თუმცა ჩართულობა ჯერ კიდევ არ არის სტაბილური და უნივერსალური. ეს მიუთითებს, რომ გარემოსდაცვითი ქცევა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული, როგორც ინფრასტრუქტურის ხელმისაწვდომობაზე, ასევე, ინდივიდუალურ მოტივაციასა და ცნობიერებაზე.

მონაცემები ასევე ადასტურებს, რომ ცნობიერების არსებობა ავტომატურად არ უზრუნველყოფს ქცევით აქტიურობას. მოსახლეობის ნახევარზე მეტის პრაქტიკაში არჩართულობა მიუთითებს იმაზე, რომ გადამუშავების სისტემის ეფექტიანი ფუნქციონირება საჭიროებს როგორც სერვისების გაფართოებას, ასევე, მოქალაქეთა მოტივაციის გაძლიერებას.

საბოლოო ანგარიშით, მიღებული შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოში არსებობს გადამუშავების კულტურის ფორმირების რეალური საფუძველი, თუმცა, მისი მასშტაბური დანერგვა კვლავ საჭიროებს სისტემურ მხარდაჭერას და ინსტიტუციურ გაძლიერებას.

ნარჩენების გადამუშავების მნიშვნელობა ეკონომიკური განვითარებისათვის

გამოკითხვის შედეგები ცხადყოფს, რომ მოსახლეობის უმრავლესობა ნარჩენების გადამუშავებას ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების მნიშვნელოვან ფაქტორად აღიქვამს. რესპონდენტთა 64.6% მიიჩნევს, რომ გადამუშავება „ძალიან მნიშვნელოვანია“ ეკონომიკური ზრდისთვის, ხოლო 22.6% მას „მნიშვნელოვნად“ აფასებს. ამგვარად, გამოკითხულთა 87%-ზე მეტი ნარჩენების გადამუშავებას ეკონომიკური განვითარების პოზიტიურ მექანიზმად განიხილავს.

აღნიშნული შეფასება მიუთითებს, რომ საზოგადოება ნარჩენების გადამუშავებას უკავშირებს არამხოლოდ გარემოსდაცვით, არამედ ეკონომიკურ სარგებელს, მათ შორის, სამუშაო ადგილების შექმნას, მწვანე სექტორების განვითარებას, რესურსების ეფექტიან გამოყენებასა და მუნიციპალური ხარჯების შემცირებას. ეს შედეგი ადასტურებს, რომ მწვანე ეკონომიკის პრინციპები საზოგადოების ცნობიერებაში თანდათან ინტეგრირდება და ეკოლოგიური პოლიტიკა უკვე ეკონომიკური განვითარების ინსტრუმენტად აღიქმება.

შედარებით დაბალი შეფასება დაფიქსირდა რესპონდენტთა 12.7%-ში (ქულა 1 და 2), რაც შეიძლება მიუთითებდეს გადამუშავების ეკონომიკური პოტენციალის შესახებ არასაკმარის ინფორმირებულობაზე ან არსებული ინფრასტრუქტურის მიმართ სკეპტიკურ დამოკიდებულებაზე.

საბოლოოდ, მიღებული შედეგები ცხადყოფს, რომ საქართველოში არსებობს საზოგადოებრივი მხარდაჭერა ნარჩენების გადამუშავების ეკონომიკური ინტეგრაციის მიმართ. აღნიშნული გარემოება ქმნის მყარ სოციალურ საფუძველს მწვანე ეკონომიკის ინსტრუმენტების გაფართოებისა და ცირკულარული მოდელის განვითარებისათვის.

აუცილებელი ნაბიჯები ნარჩენების მართვის გაუმჯობესებისთვის

ღია კითხვაზე მიღებული პასუხები მიუთითებს, რომ მოსახლეობა ნარჩენების მართვის გაუმჯობესებას კომპლექსურ პროცესად აღიქვამს, რომელიც მოითხოვს როგორც ცნობიერების ამაღლებას, ასევე, ინსტიტუციურ და ინფრასტრუქტურულ ცვლილებებს.

ყველაზე დიდი წილი (26%) განათლებასა და ცნობიერების ამაღლებას უკავშირდება, რაც ხაზს უსვამს ეკოლოგიური კულტურის ფორმირების მნიშვნელობას. მეორე მიმართულებად დასახელდა გადამუშავების სისტემის განვითარება (22%), რაც მიუთითებს ეკონომიკური მექანიზმებისა და საწარმოო ინფრასტრუქტურის გაძლიერების საჭიროებაზე. ინფრასტრუქტურის გაუმჯო-

ბესება (18%) კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ქცევითი ცვლილება პირდაპირ დამოკიდებულია ხელმისაწვდომ სერვისებზე.

სახელმწიფო პოლიტიკისა და კონტროლის გაძლიერებას რესპონდენტთა 15% ასახელებს, რაც საზოგადოებაში რეგულატორული მოლოდინების არსებობას ცხადყოფს. შედარებით ნაკლები წილი უკავია კერძო სექტორის პასუხისმგებლობას (8%) და მოქალაქეთა ინდივიდუალურ ჩართულობას (6%), ხოლო სხვა მიმართულებები (5%) მოიცავს ინოვაციებსა და საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარებას.

მთლიანობაში, შედეგები მიუთითებს, რომ ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება საქართველოში საჭიროებს განათლებაზე, ინფრასტრუქტურაზე, ეკონომიკურ ინსტრუმენტებსა და სახელმწიფო რეგულაციებზე დაფუძნებულ ინტეგრირებულ მიდგომას.

დასკვნა

წინამდებარე კვლევამ წარმოაჩინა, რომ საქართველოში მწვანე ეკონომიკის განვითარების პროცესი მჭიდროდ დაკავშირებულია ნარჩენების მართვის სისტემის ეფექტიანობასა და მოსახლეობის ჩართულობის დონესთან. მიუხედავად საკანონმდებლო და სტრატეგიული ჩარჩოების არსებობისა, პრაქტიკაში კვლავ იკვეთება, როგორც ინფრასტრუქტურული, ასევე, ქცევითი და საინფორმაციო ხასიათის გამოწვევები.

კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილი ფლობს ზოგად ინფორმაციას მწვანე ეკონომიკის შესახებ, და სამართლებრივი ჩარჩოების – განსაკუთრებით „ნარჩენების მართვის კოდექსის“ ცნობადობა კვლავ დაბალია. აღნიშნული გარემოება მიუთითებს, რომ საკანონმდებლო რეფორმები სრულად ვერ გარდაიქმნება ქცევით ცვლილებად მოსახლეობის სათანადო ინფორმირებულობის გარეშე.

ემპირიული მონაცემები ადასტურებს, რომ ნარჩენების სეპარაციის პრაქტიკა საქართველოში ნაწილობრივ არის გავრცელებული, თუმცა არ აქვს სისტემური და სტაბილური ხასიათი. მოსახლეობის ქცევა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ინფრასტრუქტურის ხელმისაწვდომობაზე, დროის რესურსსა და ინფორმირებულობაზე. განსაკუთრებით საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ სეპარაციის არგანხორციელების მთავარ ბარიერად ინფრასტრუქტურის ნაკლებობა სახელდება, რაც მიუთითებს სისტემური მხარდაჭერის აუცილებლობაზე.

ამასთან, საზოგადოების წევრთა უმრავლესობა ნარჩენების გადამუშავებას ეკონომიკური განვითარების მნიშვნელოვან მექანიზმად აღიქვამს, რაც ქმნის მყარ სოციალურ საფუძველს მწვანე ეკონომიკის ინსტრუმენტების გაფართოებისა და ცირკულარული მოდელის დანერგვისთვის.

ღია შეკითხვაზე მიღებული პასუხები კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება მოითხოვს კომპლექსურ მიდგომას, რომელიც აერთიანებს განათლების გაძლიერებას, ინფრასტრუქტურის განვითარებას, ეკონომიკურ სტიმულებსა და რეგულატორული მექანიზმების ეფექტიანობას.

ამრიგად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქართველოში არსებობს მწვავე ეკონომიკის განვითარების სოციალური და ინსტიტუციური წინაპირობები, თუმცა, მისი სრულფასოვანი რეალიზება საჭიროებს თანმიმდევრულ პოლიტიკას, სისტემურ ინვესტიციებს და საზოგადოების აქტიურ ჩართულობას. ნარჩენების მართვის სისტემის გაუმჯობესება წარმოადგენს არამხოლოდ გარემოსდაცვით აუცილებლობას, არამედ, ეკონომიკური მდგრადობისა და გრძელვადიანი განვითარების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს.

ლიტერატურა:

- აბესაძე რ. (2024). „მწვანე“ და „წრიული“ ეკონომიკა – მდგრადი განვითარების საფუძველი. თსუ თებერვლის სამეცნიერო კონფერენციის კრებული, 9–15. <https://tsu.ge/assets/media/files/7/siaxle%202024/თებერვლის-კონფერენციის-კრებული-2024.pdf>
- აბესაძე რ. & კურატაშვილი კ. (2024). ნარჩენების მართვის სტრატეგია საქართველოში. ეკოლოგია, ივნისი(1), 14-17. <https://shorturl.at/XDyrn>
- კაკულია ნ. & ტყემალაძე ი. (2024). ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლის გამოწვევები საქართველოში. თსუ თებერვლის სამეცნიერო კონფერენციის კრებული, 93–100. <https://tsu.ge/assets/media/files/7/siaxle%202024/თებერვლის-კონფერენციის-კრებული-2024.pdf>
- საქართველოს ნარჩენების მართვის 2016–2030 წლების ეროვნული სტრატეგია. (2016). თბილისი, საქართველო. <https://rec-caucasus.org/wp-content/uploads/2022/12/PRINT-nar-chenebis-marthisvis-erovnuli-strategia-6.pdf>
- ხარაიშვილი ე. (2019). მწვანე ეკონომიკის თანამედროვე გამოწვევები და მათი დაძლევის ზოგიერთი გზა საკუთრების უფლებების რეგულირების მექანიზმებით. <https://www.researchgate.net/publication/341342934>
- GeoStat. (2025). Municipal waste statistics. National Statistics Office of Georgia. <https://www.geo-stat.ge/ka/modules/categories/73/garemos-statistika>
- GIZ. (2024). Circular economy in Georgia: Baseline study. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. <https://www.giz.de/de/downloads/giz2024-en-baseline-study-georgia-extern.pdf>
- Government of Georgia. (2015). Waste Management Code. Legislative Herald of Georgia. https://environment.cenn.org/app/uploads/2016/06/Waste-Management-Code_FINAL_2015.pdf
- Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia. (2021). SME development strategy of Georgia 2021–2025. Government of Georgia. https://www.economy.ge/uploads/files/2017/ek__politika/sme_strategy/2022/sme_strategy_2021_2025_eng.pdf
- REC Caucasus. (2022). National Waste Management Strategy 2016–2030 and National Waste Management Action Plan 2022–2026. <https://rec-caucasus.org/wp-content/uploads/2022/12/National-Waste-Management.pdf>

- SWITCH to Green. (2024). Georgia factsheet: Moving towards circularity. European Union. <https://www.switchtogreen.eu/wp-content/uploads/2024/12/Georgia-Factsheet-03.pdf>
- United Nations. (2020). United Nations Sustainable Development Cooperation Framework (UN-SDCF) Georgia 2021–2025. United Nations. https://unsdg.un.org/sites/default/files/202011/Georgia_UNSDCF_%202021%20to%202025_0.pdf

References:

- Abesadze R. (2024). „Mtsvane“ da „Tsriuli“ Ekonomika – Mdgradi ganvitarebis sapudzveli. [“Green” and “Circular” Economies - the Basis of Sustainable Development.] tsu tebervlis sametsniero konperentsiis krebuli, 9–15. in Georgian <https://tsu.ge/assets/media/files/7/siaxle%202024/თებერვლის-კონფერენციის-კრებული-2024.pdf>
- Abesadze R., & Kuratashvili K. (2024). Narchenebis martvis strategia sakartveloshi. [Waste Management Strategy in Georgia.] Ekologia, ivnisi(1), 14–17. in Georgian <https://shorturl.at/XDynr>
- Kakulia N. da Tkemaladze I. (2024). tsirkularul ekonomikaze gadasvlis gamotsvevebi sakartveloshi. [Challenges of Transitioning to a Circular Economy in Georgia] tsu tebervlis sametsniero konperentsiis masalebi, 93–100. in Georgian <https://tsu.ge/assets/media/files/7/siaxle%202024/თებერვლის-კონფერენციის-კრებული-2024.pdf>
- Government of Georgia. (2015). Waste Management Code. Legislative Herald of Georgia. https://environment.cenn.org/app/uploads/2016/06/Waste-Management-Code_FINAL_2015.pdf
- Government of Georgia. (2016). sakartvelos narchenebis martvis 2016–2030 tslebis erovnuli strategia. [National Waste Management Strategy of Georgia 2016–2030] Tbilisi, Georgia. in Georgian <https://rec-caucasus.org/wp-content/uploads/2022/12/PRINT-narchenebis-marthvis-erovnuli-strategia-6.pdf>
- Kharaishvili E. (2019). mtsvane ekonomikis tanamedrove gamotsvevebi. [Modern Challenges of the Green Economy.] in Georgian <https://www.researchgate.net/publication/341342934>
- GeoStat. (2025). Municipal waste statistics. National Statistics Office of Georgia. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/73/garemos-statistika>
- GIZ. (2024). Circular economy in Georgia: Baseline study. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. <https://www.giz.de/de/downloads/giz2024-en-baseline-study-georgia-extern.pdf>
- Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia. (2021). SME development strategy of Georgia 2021–2025. Government of Georgia. https://www.economy.ge/uploads/files/2017/ek_politika/sme_strategy/2022/sme_strategy_2021_2025_eng.pdf
- REC Caucasus. (2022). National Waste Management Strategy 2016–2030 and National Waste Management Action Plan 2022–2026. <https://rec-caucasus.org/wp-content/uploads/2022/12/National-Waste-Management.pdf>
- SWITCH to Green. (2024). Georgia factsheet: Moving towards circularity. European Union. <https://www.switchtogreen.eu/wp-content/uploads/2024/12/Georgia-Factsheet-03.pdf>
- United Nations. (2020). United Nations Sustainable Development Cooperation Framework (UN-SDCF) Georgia 2021–2025. United Nations. https://unsdg.un.org/sites/default/files/202011/Georgia_UNSDCF_%202021%20to%202025_0.pdf

Waste Management as a Prerequisite for the Development of the Green Economy in Georgia

Elene Kobakhidze

Doctoral Student

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Elene.kobakhidze@tsu.ge

This article examines the current state of the waste management system in Georgia within the broader context of green economy development and sustainable development goals. Waste management is approached as a multidimensional challenge that combines ecological responsibility with economic rationality. From an environmental standpoint, inefficient waste management contributes to land, water, and air pollution, greenhouse gas emissions, and long-term ecological degradation. From an economic standpoint, waste is increasingly regarded as a resource within the circular economy model, where materials are reused, recycled, or recovered to reduce dependence on primary resources and enhance economic efficiency.

The theoretical foundation of this study rests on the principles of the green and circular economy. The green economy emphasizes sustainable growth, resource efficiency, and environmental protection, while the circular economy advocates for closed-loop systems in which waste generation is minimized and materials remain in productive use for as long as possible. The article highlights the importance of institutional reforms in Georgia, particularly the adoption of the Waste Management Code and the National Waste Management Strategy (2016–2030). These initiatives aim to align national legislation with European Union directives and international environmental standards. Together, they establish the institutional framework for transforming Georgia's waste management system from a linear “produce–consume–dispose” model into a more sustainable and resource-efficient structure.

The empirical component of the research employs a quantitative methodology. Data were collected through a structured online questionnaire distributed across multiple regions of Georgia, involving 1,167 respondents. The dataset was processed using descriptive statistical methods and analyzed through percentage distribution. The empirical analysis explores demographic characteristics (age, gender, and regional distribution), levels of awareness regarding green economy concepts, knowledge of legal and strategic waste management documents, behavioral practices related to waste separation, perceptions of recycling, and the identification of key barriers that hinder active participation in waste management processes.

The findings reveal that awareness of the term “green economy” is relatively high among respondents, with the majority reporting familiarity with the concept. Nevertheless, a significant gap persists between general environmental awareness and knowledge of formal institutional frameworks. Awareness of the Waste Management Code and the National Waste Management Strategy remains comparatively low, indicating limited public communication and insufficient integration of environmental policy information into public discourse. This discrepancy underscores the need for stronger institutional outreach and enhanced environmental education.

In terms of behavioral practices, the results show that household waste separation is not yet a consistent or widespread habit. While some respondents report always or frequently separating waste, a considerable proportion do so only occasionally or not at all. This suggests that positive environmental attitudes do not automatically translate into stable behavioral patterns. The inconsistency of waste separation practices reflects structural limitations within the system rather than a lack of environmental concern.

A central analytical focus of the study is the identification of barriers to household waste separation. The most frequently cited obstacle is the lack of adequate infrastructure, particularly limited access to separate waste collection containers and organized recycling systems. This finding highlights the structural nature of the challenge, as behavioral change is unlikely to occur without fundamental infrastructural support. Time constraints and inconvenience emerge as another significant barrier, indicating that waste separation is often perceived as an additional burden rather than an integrated aspect of daily routines. Limited information and insufficient environmental awareness further contribute to low participation rates. In addition, motivational factors play a role, with some respondents expressing skepticism about the effectiveness of individual efforts in influencing broader systemic outcomes.

The study also explores public perceptions of recycling in relation to economic development. A substantial majority of respondents regard recycling as important or very important for economic growth. This perspective reflects a growing recognition of recycling as a driver of job creation, local industry development, reduced dependence on imports, optimization of municipal expenditures, and more efficient resource utilization. The findings suggest that waste management is increasingly understood not only as an environmental necessity but also as a strategic economic opportunity within the broader green transformation agenda.

The discussion highlights the structural and institutional challenges that continue to hinder the effective implementation of sustainable waste management practices. Although legislative and strategic frameworks have been established, their practical application remains uneven. Regional disparities, inadequate infrastructure,

limited enforcement mechanisms, and gaps in public awareness persist as barriers to systemic progress. The research underscores the need for a comprehensive policy approach that integrates infrastructural development, institutional strengthening, and environmental education to achieve meaningful and lasting improvements in waste management.

In conclusion, the article demonstrates that effective waste management is a critical prerequisite for ensuring environmental safety, advancing economic sustainability, and achieving a successful green transformation in Georgia. The transition toward a circular economy requires coordinated efforts across both institutional and societal levels. Expanding infrastructure, improving communication of legal frameworks, strengthening public awareness, and fostering citizen engagement are essential steps in building a sustainable waste management system. The empirical findings offer valuable insights for policymakers and contribute meaningfully to the broader discourse on green economy development in transitional economies.

Keywords: Green economy, circular economy, waste management, environmental awareness, economic development.

JEL Codes: Q53, Q56, O13, Q01, Q58